

EVLİLİK ÇATIŞMASI VE ÇOCUK DAVRANIŞ PROBLEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BİLİŞSEL - BAĞLAMSAL ÇERÇEVE AÇISINDAN İNCELENMESİ¹

Özgül KIZILDAĞ, Gül ŞENDİL

Ö Z

Araştırmanın amacı, evlilik çatışması ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından açıklayan bir model olan "Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve"nin sınanmasıdır. Bu çalışma 23'ü yüksek evlilik çatışması, 23'ü de düşük evlilik çatışması yaşayan 46 çift ve bu çiftlerin 9-12 yaşlar arasındaki çocukları ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada anne ve babalara "Evlilik Çatışması Ölçeği", "Anne-Baba Bilgi Formu" ve "Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği", çocuklara da "Çocukların Evlilik Çatışmasını Algısı Ölçeği" uygulanmıştır.

Çalışmanın sonuçları, ebeveynlerin değerlendirmesine göre yüksek evlilik çatışması olan ailelerden gelen çocukların, davranış problemlerinin, çatışma özelliklerine dair algılarının ve tehdit algılarının düşük çatışmalı ailelerden gelen çocuklara göre daha fazla olduğunu göstermiştir.

Çocukların çatışma özelliklerine dair algıları ile tehdit algıları ve davranış problemleri arasında; tehdit algıları ile çatışma özelliklerine dair algıları ve davranış problemleri arasında pozitif ve anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Ebeveynlerin bildirdiği çatışmanın çocukla ilgiliği ile çocuğun kendisini suçlaması arasında; yine ebeveynlerin bildirdiği çocuğun çatışmaya şahit olması ile çocuğun davranış problemleri arasında pozitif ve anlamlı korelasyonlar olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Çatışması, Çocuklarda Davranış Problemleri, ÇatışmaAlgısı

¹ Bu çalışma bir yüksek lisans tezinin bir bölümünü içermektedir.

The Investigation of Relationship Between Marital Conflict and Child Behaviour Problems Based on Cognitive-Contextual Framework

A B S T R A C T

The aim of this study is to examine Cognitive-Contextual Framework Model which explains relationships between marital conflict and children's behavior problem from various variables. This study was carried out with 46 couples, 23 of which had high marital conflict and 23 of which had low marital conflict and their children with ages between 9-12 years old.

In this study, "Marital Conflict Questionnaire", "Parental Information Form", and "Child Behavior Check List" were applied to the parents and "Children's Perception of Interparental Conflict" was administered to their children.

One of the results of this study showed that children from high conflict homes express more adjustment problems, perception of characteristics of conflict and perception of threat than children from low conflict homes.

Positive and significant correlations found between the perception of characteristics of conflict and behavior problems, between children's the perception of characteristics of conflict and threat perception and between children's threat perception and behavior problems,

Data obtained from parents information form showed that positive and significant correlations were found between child's related conflict and child's self blame, child's witnessing conflicts and behavior problems.

Keywords: Marital Conflict, Child Behavioral Problems, Conflict Perception

Evlilik çatışması ve çocuk uyum problemleri arasında bir ilişki olduğu birçok araştırmacı tarafından belirtilmiştir (Crockenberg ve Langrock, 2001; Cummings ve Davies, 1994; Cummings, Davies ve Campbell, 2001; Ferguson, Horwood, Lynsky, 1992; Fincham ve Osborne, 1993; Grych ve Fincham 1990; Jenkins ve Smith, 1991; İngoldsby, Shaw, Owens ve Winslow, 1999; Katz ve Gottman, 1993; Keller, Cummings, Davies, 2005; Oppawsky, 2000;

Papp, Cummings, Schermerhorn, 2004; Strassberg, Dodge, Bates ve Pettit, 1992; Şirvanlı, 1999). Çocuk uyumu kavramı, çocuğun, davranışsal ve duygusal tepkileri ve bunların işlevselliği, sosyal ve kişiler arası ilişkileri, akademik performans ve entelektüel yetilerini içermektedir. Araştırmacılar, evlilik çatışması ve çocuk uyum problemleri arasındaki ilişkiyi incelerken, çoğunlukla çocukların çatışmaya verdiği kısa ve uzun dönem tepkilerine bakmışlardır. Çocuğun çatışma durumuna verdiği uzun dönem tepkileri, içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri olarak ele alınmıştır. İçselleştirilmiş davranışlar, içe kapanma, melankoli, depresyon gibi tepkileri içerirken, dışsallaştırılmış davranışlar ise saldırganlık gibi dışa yönelik tepkileri içermektedir (Cummings ve Davies 1994).

Yapılan çalışmaların, evlilik çatışması ve çocuk uyumu arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermesine rağmen, evlilik çatışmasına maruz kalan, ama uyum problemi yaşamayan çocuklar da vardır (Fincham, 1994). Cummings ve Davies (1994), evlilikle ilgili düşmanca tavırlara maruz kalan çocukların yaklaşık olarak %40-50'sinin ciddi davranış problemleri gösterdiğini ifade ederler. Bu da şiddetli evlilik çatışmasına maruz kaldığı halde davranış problemi geliştirmeyen çocukların da olduğuna açık bir kanıttır. Yani evlilik çatışması ve çocuğun uyum problemi arasında basit bir neden sonuç ilişkisi bulunmamaktadır (Grych ve Fincham, 1990). Bu durum evlilik çatışması ve çocuk uyum problemleri arasındaki ilişkinin daha ayrıntılı incelenmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Nitekim, bu ilişkinin ayrıntılı incelenmesi sonucu bir çok yaklaşım ve model önerisi ortaya konmuştur. Bu modellerden biri Grych ve Fincham tarafından (1990) geliştirilen "Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve"dir. Bu modele göre evlilik çatışması, çocuğun anlaması ve başa çıkması gereken bir stresör olarak tanımlanır. Çocukların bu algısına, hem çocuğun bilişsel yetilerinin hem de duygularının hizmet ettiği öne sürülmektedir. Çocuklar anne babaları arasında yaşanan çatışmayı, iki süreçten geçerek değerlendirirler. Çatışma ile karşılaştığı an işlemeye başlayan ilk süreçte çocuk, çatışma olayını fark eder, buna karşı duygusal bir tepki verir ve çatışmanın tehdit edici olup olmadığına dair kısa bir değerlendirme yapar. Çatışmanın tehdit edici olarak algılanması, çocukta evliliğin bitebileceği, kendisinin de bu tartışmaya dahil olacağı, anne ya da babasıyla arasının bozulacağı gibi bir seri korkuya yol açabilir. Bu nedenle çatışmalarda yüksek tehdit algılayan çocukların, düşük tehdit algılayan çocuklara göre çatışma olayından daha olumsuz etkilenecekleri beklenebilir.

İkinci süreçte çocuk, çatışmanın oluşma nedenini, çatışmadan kimin sorumlu olduğunu, çatışmayla başarılı bir şekilde başa çıkma becerisinin olup olmadığını keşfetmeye çalışır. Çatışma nedenini, devam edecek ve tüm yaşamını etkileyecekmiş gibi algılayan ve en önemlisi kendisini çatışma nedeni olarak gören çocuğun çatışmadan daha fazla etkileneceği ileri sürülmektedir. Aynı zamanda olayın sorumluluğunu kendine atfeden çocukların, kendilerini suçlamaları nedeniyle daha çok sıkıntı yaşamaları muhtemeldir. Çatışmanın tehditkar algılanması, bu konuyla başa çıkabilmeleri için çocukların yeterlilik beklentilerini düşürür. Çatışmanın nedenlerini dışsal faktörlere atfetme de yeterlilik beklentilerinin düşmesine yol açar. Çocukların, bu iki süreçten geçerek evlilik çatışmasını değerlendirmesi gelişimsel olarak değişiklik gösterir (Grych ve Fincham, 1990).

Model, aynı zamanda, çocukların bu değerlendirmelerini etkileyen birçok faktöre de işaret etmektedir. Bu faktörler, uzak, yakın bağlam ve çatışma özellikleridir. Uzak bağlam, çocuğun çatışmayla ilgili geçmiş tecrübeleri, ailenin duygusal ortamı, çocuğun mizacı, yaşı ve cinsiyeti gibi kalıcı yahut yavaş değişen faktörleri içerir. Yakın bağlam ise, çatışmanın seyriyle ilgili beklentiler ve çocuğun o anki duygu durumu gibi, çocuk tarafından yaşanan geçici duygu ve düşünceleri kapsamaktadır. Çatışmanın sıklığı, içeriği, şiddeti ve nasıl çözümlendiği gibi, evlilik çatışmasına dair özellikler de çocukların çatışmayı nasıl algıladıklarını etkileyen faktörlerdir.

Yapılan çalışmalarda, çatışma sıklığı arttıkça çocuklarda uyum problemlerinin de arttığı yönünde bulgular elde edilmiştir (Fincham ve Osborne, 1994; Goodman, Barfoot, Frye ve Belli, 1999 ve Grych, 1998). Evlilik çatışmalarının içeriğinin de çocukların tepkilerinde önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Özellikle, çocukla ilgili çatışmaların çocuğa daha çok üzüntü vereceği ve bu sebeple daha fazla uyum problemi ortaya çıkartacağı düşünülmektedir (Fincham ve Osborne, 1994; Grych ve Fincham, 2001). Evlilik çatışmaları sözel bir tartışmadan fiziksel şiddete kadar uzanabilmektedir. Bu çatışmaların her birinin çocuk için aynı etkiye sahip olmayacağı düşünülebilir. Yapılan çalışmalar, fiziksel şiddetin olduğu evlerden gelen çocukların daha çok uyum problemine sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Sternberg, Baradaran, Abbott, Lamb ve Guterman, 2006; Fantuzzo ve ark., 1991; O'Brien, Margolin, John ve Krueger 1991; Rogers, ve Holmbeck, 1997; Jouriles ve ark., 1998; O'Hearn, Margolin ve John, 1997). Yine, çocukların çözümsüz çatışmalardan daha olumsuz etkilendiği ileri sürülmektedir. Nitekim, Davies, Myers, Cummings ve Heindel (1999) yürüttükleri bir çalışmada, çocuklara videodan çözümlü ve çözümsüz çatışmalar izlettirmişler ve sonuçta, çözümsüz çatışmalar izleyen gruptaki çocukların daha olumsuz tepkiler geliştirdiklerini bulmuşlardır.

Çocukların yaşının onların zihinsel becerilerini ve dolayısıyla çatışmaya dair algılarını etkilemesi dolayısıyla evlilik çatışması ve çocuk uyumu arasındaki ilişkide etkisi olan bir değişkendir. Çocuklar olgunlaştıkça, stres dolu olayları anlamada ve başa çıkmada daha yetenekli hale gelir ve heyecanlarını ve davranışlarını düzenlemede daha ustalaşırlar. Aynı zamanda ebeveynler, çocukları büyüdükçe onlara farklı davranırlar ve muhtemelen, çocukların maruz kaldığı çatışma derecesi ve ebeveynlerin çocuklarının müdahale teşebbüslerine karşı tepkileri yaşa bağlı olarak değişmektedir. Hiç bir yaş grubunun ebeveynler arası çatışmanın etkilerine özellikle duyarlı olmadığını görülmesine rağmen,

çocukların çatışmaya yönelik duygusal ve davranışsal tepkileri yaşa bağlı olarak değişmektedir (Grych ve Fincham, 1990). Niekim yapılan çalışmalar, çocukların çatışma algılarının yaşa bağlı olarak değiştiğini ortaya koymuştur (Mazur, Wolcibik, Irwin, Sandler ve West, 1999; Grych, 1998; Şendil, 2003; Jenkins ve Buccioni, 2000; Şendil ve Kızıldağ, 2004).

Farklı cinsiyetteki çocuklar, sosyalleşirken farklı tecrübeler yaşadıklarından dolayı kız ve erkeklerin evlilik çatışmalarına verecekleri duygusal ve davranışsal tepkilerin de farklı olması beklenmektedir (Grych ve Fincham, 1990). Yapılan çalışmalar, kız çocuklarının daha fazla üzüntü duyguları ve içselleştirilmiş problemler gösterirken, erkek çocukların daha çok öfke ve dışsallaştırılmış problemleri gösterdiği ortaya konmuştur (Crockenberg ve Langrock, 2001; Davies ve Lindsay, 2004; El Sheikh, 2005; Gordis, Margolin ve John, 2001; Grych, 1998; Uz, 1989). Buna karşılık Jouriles, Bourg ve Farris (1991) ve Cummings, Zahn-Waxler ve Yarrow'un (1981, 1984)'ün çalışmalarında çatışma algıları ve gösterilen tepkiler bakımından cinsiyetler arası farklılaşmalar bulunmamıştır.

Evlilik çatışması ve çocuk uyumu arasındaki ilişkide aracı rol oynayan bir başka faktör ise çocuğun mizacıdır. Ramos, Guerin, Gottfried, Bathurst ve Oliver (2005), ilkokula giden 108 çocuk üzerinde boylamsal düzende yaptıkları çalışmalarında, çocukların mizaçlarını kolay, orta ve zor olmak üzere üç gruba ayırmışlar ve bu mizaç özelliklerinin çocukların çatışmadan etkilenişlerinde aracı rol oynadığını ortaya koymuşlardır.

Yukarıda ayrıntılı olarak aktarılan bu modeli sınamak amacıyla yapılan çalışmalarda, modeli destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır (Marcus, Lindahl ve Malik, 2001; Dads, Atkinson, Turner, Blums ve Lendich, 1999; Kerig, 1998; El-Sheikh ve Harger, 2001). Bu model kapsamında, evlilik çatışmasına ait değişkenler ile çocukların uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen Türkiye'de yapılmış iki çalışma vardır. Bunlardan ilkinde Öz (1999), 9-12 yaş arası 232 çocuk, ebeveynlerinden biri ve öğretmeni ile çalışmıştır. Çocukların tehdit algıları ile depresyon, kendini suçlama ile depresyon ve dışsallaştırılmış davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. İkinci çalışmada ise Profeta (2002), 9-12 yaşlar arası 144 çocuk, ebeveynlerinden biri ve öğretmeni ile çalışmıştır. Çocukların evlilik çatışmalarının algılamaları ile uyum problemleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Öz (1999) ve Profeta (2002)'nin çalışmalarında, evlilik çatışmasına dair bilgi sadece çocuktan alınmış ve tek ebeveynle çalışılmıştır. Anneden alınan bilgi, sadece çocuğun davranış

değerlendirmesini içermektedir. Bu çalışmada yukarıda sözü edilen araştırmacılardan farklı olarak, yüksek ve düşük çatışmalı olmak iki karşılaştırma grubu oluşturulmuş ve evlilikle ilgili bilgi, her iki ebeveynden ve ayrıca çocuktan da alınmıştır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, evlilik çatışması ve çocuk uyumu arasındaki ilişkiyi ayrıntılı olarak açıklayan, “Bilişsel Bağlamsal Çerçeve” yi sınamaktır. Bu modeli sınamak amacıyla, ilk olarak evlilik çatışması yüksek ve düşük olmak üzere iki uç grup oluşturacak şekilde ayrılmış olan çiftlerin çocuklarının, çatışmanın özelliklerine dair algıları (çatışmanın sıklığı, şiddeti ve çözümü), çatışmayla ilgili tehdit algıları, kendini suçlama ve davranış problemleri arasında farklılaşma olup olmadığına bakılacaktır. İkinci olarak, tüm çocukların çatışma özelliklerine dair algıları, çatışmayla ilgili tehdit algıları, kendini suçlama ve davranış problemleri arasında bir ilişki olup olmadığı sorularına cevap aranacak. Üçüncü olarak, tüm çocukların çatışma özelliklerine dair algıları, çatışmayla ilgili tehdit algıları, kendini suçlama ve davranış problemleri ile ebeveynlerin bildirdiği, çatışmanın çocukla ilgililiği ve çocukların çatışmaya şahit olması arasında bir ilişki olup olmadığı sorularına cevap aranacaktır. Son olarak, tüm çocukların davranış problemlerinin, çatışmanın özelliklerine dair algılarının, çatışmayla ilgili tehdit algılarının ve kendini suçlamalarının, cinsiyete ve çatışmayla ilgili açıklama yapılıp yapılmamasına göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılacaktır.

Yöntem

Örnekleme

Bu çalışmanın katılımcıları, 74 evli çift arasından seçilen 23’ü yüksek, 23’ü de düşük evlilik çatışması yaşayan toplam 46 evli çift ve 9-12 yaşlarında çocuklarından oluşmaktadır. “Bilişsel Bağlamsal Çerçeve” nin sınanabilmesi için iki uçtaki gruba ihtiyaç duyulduğundan aileler yüksek ve düşük evlilik çatışması olmak üzere iki gruba ayrılmış ve analizlerin bir kısmı sadece bu veriler üzerinden yapılmıştır. Bu aileler, çocukları İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan 5 özel okuldan seçilmiştir. Seçim kriterleri, çalışmaya katılmaya gönüllü olmak, eşyle bir arada yaşıyor olmak, orta ve yüksek sosyo-

ekonomik seviyeye sahip olmak ve 9-12 yaşlarında çocuğa sahip olmak olarak belirlenmiştir. Çiftleri düşük ve yüksek evlilik çatışmasına göre ayırabilmek için, yukarıda sayılan kriterlere uyan 74 çifte uygulanan "evlilik çatışması" ölçeğinden alınan puanlar kullanılmıştır. Yüksek evlilik çatışmalı grup için, testten elde edilen grup ortalamasının 1 standart sapma üstünde puan almak, düşük evlilik çatışmalı grup için ise 1 standart sapma altında puan almak kriterleri kullanılmıştır. Ailelerin sosyoekonomik seviyelerini belirlemek için hem eğitim hem de ekonomik seviyeleri dikkate alınmıştır. "Ebeveyn Bilgi Formunda" sorulan, "Ekonomik Durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?" sorusuna verilen cevap seçeneklerinden (çok iyi, iyi, orta, düşük ve çok düşük) en az orta seviyeyi seçmiş olan ve eğitim seviyesi ortaokuldan aşağı olmayan aileler çalışmaya alınmıştır.

Ekonomik güçlüklerin, çocuklarda uyum problemleri ile ilişkili olması nedeniyle (Gerard ve Buehler, 1999), düşük sosyo-ekonomik seviye çalışmanın dışında tutulmuştur. 9-12 yaşlarında çocuklarla çalışılmasının nedeni, çocukların evlilik çatışmasını nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla kullanılan "*Çocukların Evlilik Çatışmasını Algısı Ölçeği*" nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının bu yaşlar için yapılmış olmasıdır. Ebeveynlerin yaş ortalamaları Tablo 1' de gösterilmiştir.

Tablo 1

Yüksek ve Düşük Çatışmalı Ebeveynlere Ait Yaş Ortalamaları

GRUPLAR											
YÜKSEK EVLİLİK ÇATIŞMASI						DÜŞÜK EVLİLİK ÇATIŞMASI					
ANNE			BABA			ANNE			BABA		
N	ORT	SS	N	ORT	SS	N	ORT	SS	N	ORT	SS
YAŞ			YAŞ			YAŞ			YAŞ		
23	37.60	4.28	23	41.52	4.95	23	38.26	3.51	23	42.60	4.89

Veri Toplama Araçları

Evlilik Çatışması Ölçeği. Evlilik çatışması ölçeği, Hatipoğlu (1993), tarafından evlilik çatışmalarını ölçebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, 70 maddeden oluşmaktadır. Her bir madde için verilebilecek olan cevap seçeneği beş tanedir. Bu cevap seçenekleri; Böyle bir durum yok, Var ama hiç gerginlik yaratmıyor, Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor (1 puan), Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor (2 puan), Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor (3 puan), Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor (4 puan) cevaplarıdır. Ölçekten, çatışma puanı ve evlilik çatışması sıklığı olmak üzere, iki farklı puan elde edilmektedir, Çatışma Puanı, “Böyle bir durum yok” ve “Var ama hiç gerginlik yaratmıyor” cevaplarının dışında kalan cevap sayısı ile belirlenmektedir. Yani çatışma yarattığı söylenen maddelerin toplam sayısı çatışma puanı vermektedir. Bu puan, 0 ile 70 arasında değişmektedir. Evlilik Çatışması Sıklığı puanı hesaplanırken, çatışma yarattığı söylenen maddelerin karşılık gelen puanlarla çarpılmasından elde edilen puanlar toplanır. Bu elde edilen toplam puan ise elde edilmiş olan Çatışma Puanına bölünür. Böylece 1 ile 4 arasında değişebilen bir sıklık puanı elde edilir. Yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışması sonucunda cronbach-alfa .91 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada çiftlerin çatışmalı ve çatışmasız olarak ayrılabilmesi için “Çatışma Puanı” kullanılmıştır. Ölçek hem anne hem babalar tarafından doldurulmuştur. Her çift için anne ve babanın aldığı puan toplanıp ikiye bölünerek, tek bir evlilik çatışması puanı elde edilmiştir.

Çocuk Davranış Değerlendirme Ölçeği (Child Behavior Check List). Achenbach (1991) tarafından geliştirilen ve ebeveynlere uygulanan bu ölçek, 20 maddelik “yetenek” ve 113 maddelik “davranış problemleri” olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Yetenek bölümü, çocuğun okul performansı, sosyal aktivitelerde ve ilişkilerdeki yeterliliği ile ilgilidir. Davranış problemleri bölümü, problem davranışlara yönelik 9 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar, içe kapanma, somatik belirtiler, anksiyete/depresyon, sosyal problemler düşünel problemler, dikkat problemleri, suç oluşturan davranışlar, saldırgan davranışlar ve diğer problemlerdir. Ölçek, davranış problemlerini içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri olmak üzere iki alt boyutta değerlendirme olanağı da vermektedir. İçe kapanma, somatik belirtiler ve anksiyete/depresyon alt ölçekleri içselleştirilmiş problemleri, suç oluşturan davranışlar ve saldırgan davranışlar ise dışsallaştırılmış problemleri göstermektedir.

Bu maddelere ebeveynler, “doğru değil”, “bazen-biraz doğru” ve “sıklıkla doğru” seçeneklerinden birini seçerek cevap vermektedirler. “Doğru değil”

cevabı (0) puan, “bazen-biraz doğru” cevabı (1) puan ve “sıklıkla doğru” cevabı ise (2) puan almaktadır. Artan puanlar artan davranış problemlerine işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçedeki geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Erol ve Kılıç tarafından yapılmıştır (Aktaran, Öz, 1999). Cronbach alfa katsayıları yetenek bölümü için 0.78, davranış problemleri bölümü için 0.88, bu bölümün alt ölçekleri olan içselleştirilmiş davranış problemleri için 0.82 ve dışsallaştırılmış davranış problemleri için 0.81 olarak bulunmuştur (Öz, 1999).

Çocukların Evlilik Çatışmasını Algısı Ölçeği (Children’s Perception of Marital Conflict). Ölçek, Grych, Seid ve Fincham (1992) tarafından 9-12 yaş arasındaki çocukların ebeveynlerinin çatışmasını nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçeğin Türkçe’ye uyarlaması ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Öz (1999) tarafından yapılmıştır. 35 sorudan oluşan bu ölçekte, çatışmanın sıklığı, şiddeti ve çözümü ile ilgili maddeler, “Çatışma Özellikleri” alt ölçeğini, algılanan tehdit ve başa çıkma mekanizmaları ile ilgili maddeler “Algılanan Tehdit” alt ölçeğini ve son olarak içerik ve kendini suçlama ile ilgili maddeler de “Kendini Suçlama” alt ölçeğini oluşturmaktadır. Her madde için “doğru”, “bazen-biraz doğru”, “yanlış” seçeneklerinden biri işaretlenmektedir. “Doğru” 2 puan, “bazen-biraz doğru” 1 puan ve “yanlış” 0 puan almaktadır. Toplam 10 madde dönüştürülerek puanlanmaktadır. Yüksek puanlar olumsuzluğu ifade etmektedir. Yani yüksek “Çatışma Özellikleri” alt ölçeği puanı, çocuğun çatışmayı daha sık, içeriğini daha şiddetli ve daha çözümsüz algıladığını, yüksek “Algılanan Tehdit” alt ölçeği puanları, çocuğun çatışmadan dolayı daha çok tehdit algıladığını ve yüksek “Kendini Suçlama” alt ölçeği puanları, çocuğun daha çok kendini suçladığını göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılığına bakıldığında alfa katsayıları, tüm skala için; .85, “Çatışma Özellikleri” alt ölçeği için .84, “Algılanan Tehdit” alt ölçeği için .78 ve “Kendini Suçlama” alt ölçeği için de .77 olarak bulunmuştur. Test- tekrar test korelasyonları ise (nasıl hesaplandığını yaz) ; “Çatışma Özellikleri” alt ölçeği için .88, “Algılanan Tehdit” alt ölçeği için .75 ve “Kendini Suçlama” alt ölçeği için .77 olarak bulunmuştur.

Ebeveyn Bilgi Formu. Araştırmacılar tarafından hazırlanan ve ebeveyne uygulanan bu form, bazı demografik bilgileri ve evlilik çatışması ve çocuk uyumu arasındaki ilişkide rolü olduğu düşünülen bazı özelliklerin ölçülebilmesini hedefleyen 3 soruyu içermektedir. 2 soruda, eşlerden çatışmalarının çocukla ilgililiğini ve çocuğun çatışmaya şahit oluşunu, 0 ile 10 arasındaki derecelendirme üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir. Çocukla

ilgililik (içerik) için, 0 “hiç biri çocukla ilgili değil”, 10 “tamamı çocukla ilgili” ve şahit olma için 0 “hiç birine çocuk şahit olmaz”, 10 “tamamına şahit olur”, anlamı taşımaktadır. Değerlendirmeler, anne ve babanın puan ortalamaları üzerinden yapılmıştır. 3. soruda ise, ebeveynlere, çocuklara çatışma durumlarında açıklama yapıp yapmadıkları sorulmuş ve “evet” ya da “hayır” seçeneklerine göre cevaplamaları istenmiştir.

İşlem

Çalışma, İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan 5 özel okulda gerçekleştirilmiştir. Bu okullarda okuyan ve 9-12 yaşlar arasındaki tüm çocuklar vasıtasıyla çocukların ebeveynlerine çalışmanın amacını anlatan bir izin yazısı gönderilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden ebeveynlere Evlilik Çatışması Ölçeği, Anne-Baba Bilgi Formu ile Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği’nden oluşan bir batarya ve ilişkisinde, formları eşleri ile ayrı ayrı doldurmalarını ve nelere dikkat etmeleri gerektiğini açıklayan bir yönerge gönderilmiştir. Geri dönen 74 çiftin formları için iki eşin evlilik çatışması ölçeğinden aldıkları “çatışma puanı” ortalamaları alınarak her çift için bir çatışma puanı belirlenmiştir. Çatışma puanı ortalamasının bir standart sapma üzerinde kalan 23 çift ve altında kalan 23 çift belirlenmiştir. Bu ebeveynlerin 9-12 yaşlar arasındaki çocuklarıyla bir kez görüşülmüş ve kendilerinden, “Çocukların Evlilik Çatışmasını Algısı Ölçeği” ni doldurmaları istenmiştir.

Bulgular

“Bilişsel Bağlamsal Çerçeve” yi sınamak amacıyla, evlilik çatışması yüksek ve düşük ailelerden gelen iki çocuk grubunun, çatışmanın özelliklerine dair algıları (çatışmanın sıklığı, şiddeti ve çözümü), çatışmayla ilgili tehdit algıları, kendini suçlama ve davranış problemleri açısından farklılaşım farklılaşmadığını görmek için t testi yapılmıştır.

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, evlilik çatışması yüksek olan ailelerden gelen çocukların davranış problemlerinin, çatışma özelliklerine dair algılarının ve tehdit algılarının düşük çatışmalı gruptaki çocuklara göre daha fazla olduğu bulunmuştur. İki grup arasında kendini suçlama puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 2

Evlilik Çatışması Yüksek ve Düşük Olan Ebeveynlerin Çocuklarının, DP, ÇÖA, TA ve KS Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ile Ortalamalar Arası Farklara İlişkin T Değerleri

	N	ort	ss	sd	t	p
DP						
yç	23	36,3	14,9	44	5,6	p<.001
dç	23	15,8	8,9			
ÇÖA						
yç	23	8,2	4,7	44	2,8	p<.01
dç	23	4	5,3			
TA						
yç	23	9,9	4	44	2,3	p<.05
dç	23	6,9	4,8			
KS						
yç	23	4,1	2,5	44	1,4	anlamli değil
dç	23	2,8	3,7			

yç= evlilik çatışması yüksek olan ebeveynlerin çocukları; dç= evlilik çatışması düşük olan ebeveynlerin çocukları; DP= Davranış problemleri; ÇÖA=Çatışma özelliklerine dair algılar (çatışmanın şiddeti, sıklığı ve çözümü); TA= Tehdit algıları; KS= Kendini suçlama.

Tüm çocukların çatışma özelliklerine dair algıları (çatışmanın sıklığı, şiddeti ve çözümü), çatışmayla ilgili tehdit algıları, kendini suçlama ve davranış problemleri arasında bir ilişki olup olmadığına pearson korelasyon analizi ile bakılmıştır. Tablo 3'de de görüldüğü gibi, çocukların çatışma özelliklerine dair algıları ile davranış problemleri arasında; tehdit algıları ile davranış problemleri arasında; tehdit algıları ile çatışma özelliklerine dair algıları arasında olumlu ve anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Çocukların, kendini suçlama ile çatışma özelliklerine dair algıları, tehdit algıları ve davranış problemleri arasında anlamlı bir korelasyon bulunamamıştır.

Tablo 3

Tüm Çocukların (N= 46) ÇÖA, TA, KS ve DP Puanları Arasındaki Korelasyonlar

Değişkenler	DP	ÇÖA	TA	KS
DP	1			
ÇÖA	.451**	1		
TA	.552**	.536**	1	
KS	.283	.221	.231	1

DP= Davranış problemleri; ÇÖA=Çatışma özellikleri algıları (çatışmanın şiddeti, sıklığı ve çözümü); TA= Tehdit algıları; KS= Kendini suçlama.

* p< .05; **p< .01

Tüm çocukların çatışma özelliklerine dair algıları (çatışmanın sıklığı, şiddeti ve çözümü), çatışmayla ilgili tehdit algıları, kendini suçlama ve davranış problemleri ile ebeveynlerin bildirdiği, çatışmanın çocukla ilgililiği ve çocukların çatışmaya şahit olması arasındaki ilişkilere pearson korelasyon analizi ile bakılmıştır. Tablo 4' de de görüldüğü gibi, çatışmaların çocukla ilgililiği ile çocuklarda kendini suçlama arasında ve çocukların çatışmalara şahit olması ile davranış problemleri arasında pozitif ve anlamlı bir korelasyon bulunmuştur.

Tablo 4

Tüm Çocukların (N= 46) ÇÖA, TA, KS ve DP ile Ebeveynlerin Bildirdiği Çİ ve ŞO Puanları Arasındaki Korelasyonlar

Değişkenler	ÇÖA	TA	KS	DP
Çİ	.049	.224	.307*	.26
ŞO	.118	.151	.098	.356*

DP= Davranış problemleri; ÇÖA=Çatışma özelliklerine dair algılar (çatışmanın şiddeti, sıklığı ve çözümü); TA= Tehdit algıları; KS= Kendini suçlama; Çİ= Çatışmanın çocukla ilgililiği; ŞO= Çocuğun çatışmaya şahit olması

* p<.05

Kız ve erkek çocukların davranış problemleri, çatışmanın özelliklerine dair algıları, çatışmayla ilgili tehdit algıları ve kendini suçlamaları açısından farklılaşp farklılaşmadıklarını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Kız ve erkekler arasında, çatışma özelliklerine dair algılar

($F(1,44) = .020, p > .05$), tehdit algıları ($F(1, 44) = .135, p > .05$), kendini suçlama ($F(1, 44) = 1.164, p > .05$), davranış problemleri ($F(1, 44) = .352, p > .05$), içselleştirilmiş davranış problemleri ($F(1, 44) = 0.04, p > .05$) ve dışsallaştırılmış davranış problemleri açısından ($F(1, 44) = 0.5, p > .05$) anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çatışmaların içeriği hakkında ebeveynleri tarafından açıklama yapılan çocukların oranı % 84.8 (N=39), açıklama yapılmayan çocukların oranı ise % 15.2 (N=7)'dir. Bu iki grup arasında çatışmaya dair algılar ve davranış problemleri açısından bir farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bu iki grup arasında davranış problemleri ($F(1, 44) = 1.18, p > .05$), çatışma özelliklerine dair algılar ($F(1, 44) = .62, p > .05$), tehdit algıları ($F(1, 44) = .02, p > .05$) ve kendini suçlama ($F(1, 44) = .18, p > .05$) açısından anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tartışma

Bu çalışmada, evlilik çatışması ile çocuk uyumu arasındaki ilişkiyi açıklayan "Bilişsel bağlamsal çerçeve" smanmıştır.

Çalışmanın bulguları, evlilik çatışmasının yüksek olduğu ailelerden gelen çocukların davranış problemlerinin, çatışma özelliklerine dair algılarının ve tehdit algılarının evlilik çatışması düşük olan ailelerden gelen çocuklara göre daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bu sonuç, evlilik çatışmasının, çocuklarda uyum problemleri ile ilişkili olduğunu gösteren birçok çalışma ile uyumludur (Crockenberg ve Langrock, 2001; Cummings ve Davies, 1994; Cummings, Davies ve Campbell, 2001; Ferguson, Horwood, Lynsky, 1992; Fincham ve Osborne, 1993; Grych ve Fincham 1990; Jenkins ve Smith, 1991; Ingoldsby, Shaw, Owens ve Winslow, 1999; Katz ve Gottman, 1993; Keller, Cummings, Davies, 2005; Oppawsky, 2000; Papp, Cummings, Schermerhorn, 2004; Strassberg, Dodge, Bates ve Pettit, 1992; Şirvanlı, 1999).

Bilişsel-baglamsal çerçeveye göre çocukların, ebeveynleri arasındaki çatışmayla ilgili algıları, onların davranış problemlerini belirlemede önemli bir role sahiptir. Bu model, çatışma özelliklerine dair algı, tehdit algısı ve kendini suçlama olmak üzere üç temel çatışma algısından sözetmektedir. Modelin de öngördüğü gibi, evlilik çatışması yüksek olan ailelerden gelen çocukların çatışma özelliklerine dair algılarının daha yüksek olduğunun bulunması, onların çatışmaları düşük gruptaki çocuklara göre, daha şiddetli, daha sık ve daha

çözumsuz algıladıklarını göstermektedir. Yine benzer şekilde yüksek çatışmalı gruptaki çocukların tehdit algılarının düşük gruptaki çocuklara göre daha fazla olduğunun bulunması, onların çatışma durumlarını kendileri ve aileleri için daha fazla tehditkar olarak algıladıklarını göstermektedir.

Bilişsel-bağlamsal çerçevenin sınanması bağlamındaki önemli bir diğer bulgu da çatışma özelliklerine dair algı (çatışmanın şiddeti, sıklığı ve çözümü), tehdit algısı ve kendini suçlama ile davranış problemleri arasındaki korelasyona bakıldığında görülmektedir. Çocukların çatışmanın özelliklerine dair algıları ile tehdit algıları ve davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu çocukların çatışmaları ne kadar sık, ne kadar şiddetli ve ne kadar çözumsuz algıarlarsa ve ne kadar tehdit algıarlarsa uyum problemlerinin ortaya çıkışının artacağını göstermektedir. Bu bulgu ışığında, çocukların çatışmanın özelliklerine dair algılarının ve tehdit algılarının onların uyumları açısından önemli birer belirleyici olduğu söylenebilir. Bilişsel bağlamsal çerçeve kapsamında yapılan birçok çalışmada çatışma özelliklerine dair algının ve tehdit algısının çocuklarda çeşitli uyum problemleri ile ilgili olduğu bulunmuştur. Grych, Fincham, Jouriles ve Mc Donald (2000) çatışma özelliklerine dair algının ve algılanan tehditin içselleştirilmiş davranış problemleriyle ilişkili olduğuna dair sonuçlar elde etmişlerdir. Benzer şekilde Stocker ve Youngblade (1999), evlilik çatışmasının çocukların yakın arkadaş ve kardeş ilişkileri üzerindeki etkisine baktığı çalışmada, çocuklardaki tehdit algısının bu ilişkide önemli bir belirleyici olduğunu, tehdit algısının artmasıyla arkadaş ve kardeş ilişkilerinde problemlerin artması arasında pozitif bir korelasyon olduğunu göstermiştir. Cummings, Davies ve Simpson (1994), algılanan tehditin çocuk uyumunda önemli bir belirleyici olduğunu ortaya koymuşlardır. Türkiye’de yapılan bir çalışmada Öz (1999), çatışma özellikleri algısı ile çocuklarda içselleştirilmiş davranış problemleri arasında ve tehdit algısı ile depresyon arasında anlamlı korelasyonlar bulmuştur. Yine, Sternberg, Baradaran, Abbott, Lamb ve Guterman (2006), bir çok çalışmanın meta-analizini yaptıkları çalışmalarında, evlilik çatışmalarının şiddetinin artmasının çocukların uyum problemlerinin artışı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Türkiye’de aile içindeki şiddetin çocuklar üzerindeki etkilerine baktığı çalışmada Uz (1989), şiddet düzeyinin yüksek olduğu ailelerdeki çocukların, düşük olduğu ailelerdeki çocuklara göre anlamlı şekilde daha fazla uyum problemi gösterdiğini bulmuştur. Yine, Grych (1998), düşmanlık içeren çatışmaların çocukta daha fazla negatif duygusal tepkilere yol açtığını ortaya koymuştur. Kerig (1996)’da, tartışma şiddeti ve çocuklardaki uyum problemleri

arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. 12 yıl süren boylamsal çalışmalarında McNeal ve Amato (1998), çocukken yaşanan evlilik içi şiddetin, genç yetişkinlik dönemine gelindiğinde düşük yaşam doyumu, zayıf kendine güven, anneyle yakınlıkta azlık, psikolojik stresin fazlalığı ve kendi ilişkilerinde şiddetin fazlalığı ile ilişkili olduğu bulmuşlardır. Yapılan birçok çalışma ile evlilik çatışmasının sıklığının artmasının çocuklarda uyum problemlerinin artmasına yol açtığı ortaya konmuştur (Fincham 1994; Kelly, 2000).

Bu çalışmada elde edilen ve literatürle uyum göstermeyen bir bulgu, yüksek ve düşük çatışmalı evlerden gelen çocukların kendini suçlama açısından farklılaşmamaları ve tüm grupta görülen kendini suçlama ile gerek içselleştirilmiş gerekse dışsallaştırılmış davranış problemleri arasında bir ilişkinin bulunmamasıdır. Grych, Fincham, Jouriles ve Mc Donald (2000) ve Cummings, Davies ve Simpson (1994), kendini suçlamanın içselleştirilmiş davranış problemleriyle ilişkili olduğuna dair sonuçlar elde etmişlerdir. Kardeşlerin anne babanın evlilik çatışmalarına dair algılamaları ve uyum problemleri arasındaki farklılıkları inceledikleri çalışmalarında Richmond ve Stocker (2003), kardeşlerin uyum problemleri arasındaki farkı belirleyen en önemli değişkenin kendini suçlama olduğunu bulmuşlardır. Öz (1999) ise çalışmasında kendini suçlama ile depresyon, içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bu çalışmada kendini suçlamanın, uyum problemleriyle ilişkili çıkmamasının olası sebeplerinden biri, örneklem grubundaki çocukların yedisi dışında hepsine ebeveynleri tarafından, çatışma nedenleri konusunda açıklama yapılmış olması olabilir. Açıklama, çocukların kendini suçlamalarını engellemiş olabilir. Olası bir başka sebep de, sözü geçen çalışmalarda kendini suçlamanın daha çok içselleştirilmiş davranış problemleri (depresyon, melankoli, içe çekilme gibi) ile ilişkili olması ve bu çalışmadaki aileler tarafından, bu tarz davranışların çocuğun uslu ve sakin olduğu şeklinde değerlendirilebileceği ve dikkat çekici algılanmayabileceği olabilir.

Ebeveynlerin bildirdikleri çatışmaların çocukla ilgililiği arttıkça, çocuklarda kendini suçlamanın arttığı yönündeki bulgu da literatürle oldukça uyumludur. Kelly (2000), konuyla ilgili yapılan birçok çalışmayı gözden geçirmiş ve çocukla ilgili çatışmalara maruz kalmanın çocuklarda kendini suçlama ve utanma duygularını arttıracığına işaret etmiştir. Ayrıca, Jenkins, Simpson, Dunn, Rasbash ve O' Connor (2006) 4-17 yaş arasındaki 296 çocukla 2 yıllık boylamsal bir çalışma yürütmüşlerdir. Genel eşler arası çatışmalar ve

çocukla ilgili çatışmaların etkileri olmak üzere iki farklı çatışma tipinin etkilerini karşılaştıran araştırmacılar, sadece çocukla ilgili olan çatışmaların çocuklarda dışsallaştırılmış davranış problemleri ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Çocukların çatışmalara şahit olma derecesi ile uyum problemleri arasında da anlamlı bir ilişki vardır. Çocukların çatışmalara şahit olması konusu literatürde çok fazla üstünde durulmamış bir konudur. Ancak bu konuda yapılan ender çalışmalardan birinde Hetherington (1982), çocukların maruz kaldıkları çatışma derecesinin çocuk uyumunu yordamada daha başarılı olduğunu bulmuştur. Bir başka çalışmada, Sternberg, Baradaran, Abbott, Lamb ve Guterman (2006) anne babalarının çatışmalarına şahit olan çocukların daha fazla uyum problemi gösterdiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, “Üstü kapalı” olarak nitelenen, çocukların şahit olmadıkları, farkında olmadıkları çatışmaların çocukların uyum problemleriyle bağlantılı gözükmediği ifade edilmiştir (Grych&Fincham 1990).

Bu çalışmada, kız ve erkekler arasında uyum problemleri, içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri, çatışma özelliklerine dair algılar, tehdit algıları ve kendini suçlama arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Kız çocuklarının erkek çocuklarına oranla daha fazla içselleştirilmiş davranışlar, erkek çocuklarının ise kızlara oranla dışsallaştırılmış davranışlar gösterdiğine dair araştırma bulguları olmakla beraber (Grych&Fincham, 1990), böyle bir farklılığın olmadığını destekleyen araştırma sonuçları da vardır (Jouriles, Bourg ve Farris,1991; Cummings, Zahn-Waxler, Radke Yarrow 1981, 1984, Fergusson, Horwood, Lynskey, 1992, Shek, 2002, Sternberg, Baradaran, Abbott, Lamb ve Guterman, 2006). Bu çalışmada da cinsiyetler arasında farklılık bulunmayışının olası nedeni, orta ve yüksek SES 'de olan ebeveynlerin, kız ve erkek çocuklarını yetiştirme açısından farklı tutumlara sahip olmayışları olabilir.

Çalışmanın sadece orta ve üst sosyo-ekonomik seviyeden ailelerle yapılması, yüksek ve düşük çatışmalı grup içine girebilen aile sayısının toplam 46 ile sınırlı olması çalışmanın sınırlılıkları olarak değerlendirilebilir. Çocukların yaşlarını 9-12 yaşlarında olmaları da çalışmanın bir diğer sınırlılığıdır. Bilişsel bağlamsal çerçevenin açıklamaları gelişimsel özellikleri içerdiğinden, modelin farklı yaşlarda çocuklara sahip olan aileler üzerinde sınanması önemli gözükmektedir. Bununla birlikte evlilik çatışması yüksek ve düşük olmak üzere iki uç grubun oluşturulması ve bu bilgilerin her iki ebeveyninden ve çocuktan alınmış olması bu çalışmanın güçlü yanlarından biridir.

Kaynakça

- Achenbach, T.M., (1991). *Manual for the Child Behavior Checklist / 4-18 and 1991 Profile*. Burlington, VT: University of Vermont Department of Psychiatry.
- Crockenberg, S. and Langrock, A., (2001). The role of specific emotions in children responses to interparental conflict. *Journal of Family Psychology*, 15(2), 163-182.
- Cummings, E.M. & Davies, P.T., (1994). *Children and Marital Conflict, the Impact of Family Dispute and Resolation*, New York: The Guilford Press.
- Cummings, E.M., Davies, P.T. & Simpson, K.S., (1994). Marital conflict, gender, and children's appraisals and coping efficacy as mediators of child adjustment, *Journal of Family Psychology*, 8(2), 141-149.
- Cummings, E. M., Davies, P.T. & Campbell, S. B., (2001). Understanding the impact of marital conflict on children. *Brown University Child and Adolescent Behavior Letter*, 17 (5), 1-3.
- Cummings, E.M., Ianotti, R.J. & Zahn-Waxler, C., (1985). Influence of conflict between adults on the emotions and aggression of young children. *Developmental Psychology*, 21, 495-507.
- Cummings, E.M., Zahn-Waxler, C., & Radke-Yarrow, M., (1981). Young children's responses to expressions of an anger and affection by others in the family. *Child Development*, 52, 1274-1281.
- Cummings, E.M., Zahn-Waxler, C., & Radke-Yarrow, M., (1984). Developmental changes in children's reactions to anger in the home. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 25, 63-74.
- Davies, P.T. & Lindsay, L.L. (2004). Interparental conflict and adolescent adjustment: why does gender moderate early adolescent vulnerability? *Journal Of Family Psychology* 18 (1), 160-170.
- Davies P.T. & Cummings, E.M., (1994). Marital conflict and child adjustment: an emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 387-411.
- Davies, P.T., Myers, R.L., Cummings, E.M. & Heindel, S., (1999). Adult conflict history and children's subsequent responses to conflict: an experimental test. *Journal of Family Psychology*, 13 (4), 610-628.
- El-Sheikh, M. (2005). The role of emotional responses and physiological reactivity in the marital conflict-child functioning link. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 46 (11), 1191-1199.
- El-Sheikh, M. & Harger, J.M., (2001). Appraisals of marital conflict and children's adjustment, health, and physiological reactivity. *Developmental Psychology*, 37 (6), 875- 885.
- Fantuzzo, J.W., De Paola, L.M., Lambert, L., Martino, T., Anderson, G. & Sutton, S., (1991). Effects of interparental violence on the psychological adjustment and competencies of young children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59 (2), 258-265.
- Fergusson, D.M., Horwood, L.J. & Lynskey, M.T., (1992). Family change, parental discord and early offending. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 33 (6), 1059-1075

- Fincham, F.D. & Osborne, L.N., (1993). Marital conflict and children: retrospect and prospect. *Clinical Psychology Review*, 13, 75-88.
- Fincham, F. D., (1994). Understanding the association between marital conflict and child adjustment: Overview. *Journal of Family Psychology*, 8, 123-127.
- Fincham, F.D., (1998). Child development and marital relations. *Child Development*, 69(2), 543-574.
- Fincham, F.D., Grych, J.H. & Osborne, L.N., (1994). Does marital conflict cause child maladjustment? Directions and challenges for longitudinal research. *Journal of Family Psychology*, 8 (2), 128-140.
- Gerard, J.M., Buehler, C , (1999). Multiple risk factors in the family environment and youth problem behaviors. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 343-361.
- Goodman, S.H., Barfoot, B., Frye, A.A. & Belli, A.M., (1999). Dimensions of marital conflict and children's social problem- solving skills. *Journal of Family Psychology*, 13(1), 33-45.
- Gordis, E.B., Margolin, G. & John, R.S., (2001). Parents hostility in dyadic marital and triadic family settings and children behavior problems. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 69 (4), 727-734.
- Grych, J. H. & Fincham, F.D., (1990). Marital conflict and childrens adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108, 267-290.
- Grych, J. H., Seid, M. & Fincham, F. D., (1992). Assesing marital conflict from the child's perspective: the children's perception of interparental conflict scale. *Child Development*, 63, 558-572.
- Grych, J. H., (1998). Childrens appraisals of interparental conflict: situational and contextual influences. *Journal of Family Psychology*, 12 (3), 437-453.
- Grych, J.H., Fincham, F.D., Jouriles, E.N., & Mc donald, R., (2000). Interparental Conflict and child adjustment: testing the mediational role of appraisals in the cognitive-contextual framework. *Child Development*, 71, 1648-1661.
- Grych, J.H., Fincham, F.D., (2001). *Child Development and Interparental Conflict*, New York: Cambridge University Press.
- Hatipoğlu, Z., (1993). *The role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husband and wives*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi.
- Ingoldsby, E.M., Shaw, D.S., Owens, E. & Winslow, E.B., (1999). A longitudinal study of interparental conflict, emotional and behavioral reactivity and preschoolers adjustment problems among low-income families. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 27(5), 343-356.
- Jenkins, J.M., Simpson, A., Dunn, J., Rasbash, J., O'Connor, T.G. (2005). Mutual influence of marital conflict and children's behavior problems: Shared and Nonshared Family Risks. *Child Development*, 76(1), 24-39.
- Jenkins J.M., (2000). Marital conflict and childrens emotions: The development of an anger Organization. *Journal of Marriage and Family*, 62(3) 723-736.

- Jenkins, J.M., Smith, M.A., (1991). Marital disharmony and children's behavior problems: aspects of a poor marriage that affect children adversely. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 32(5), 793-810.
- Jouriles, E.N., McDonald, R., Norwood, W.D., Ware, H.S., Spiller, L.C. & Swank, P.R., (1998). Knives, guns, and interparental violence. relations with child behavior problems. *Journal of Family Psychology*, 12(2) 178-194.
- Jouriles, E. N., Bourg, W.J. & Farris, A.M., (1991). Marital adjustment and child conduct problems: a comparison of the correlation across subsamples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59 (2), 354 – 357.
- Katz, L.F. & Gottman, J.M., (1993). Patterns of marital conflict predict children's internalizing and externalizing behaviors. *Developmental Psychology*, 23(6) 940-950.
- Keller, P.S, Cummings, E.M, Davies, P.T., (2005). The role of marital discord and parenting in relations between parental problem drinking and child adjustment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46 (9): 943-951.
- Kelly, J.B., (2000). Children's adjustment in conflicted marriage and divorce: a decade review of research. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 39(8), 963-973.
- Kerig, P.K., (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: the conflict and problem solving scales. *Journal of Family Psychology*, 10(4), 454-473.
- Kerig, P.K., (1998). Gender and appraisals as mediators of adjustment in children exposed to interparental violence. *Journal of Emotional Abuse*, 15, 87-105.
- Marcus, N.E., Lindahl, K.M. & Malik, N.M., (2001). Interparental conflict, children's social cognitions and child aggression: A test of mediational model. *Journal of Family Psychology*, 15(2), 315-333.
- Mazur, E., Wolchik, S.A., Irwin, L., Sandler, I.N. & West, S.G., (1999). Cognitive moderators of children's adjustment to stressful divorce events; The role of negative cognitive errors and positive illusions. *Child Development*, 70 (1) 231-245.
- Mc Neal, C. & Amato, P.R., (1998). Parents marital violence: long term consequences for children, *Journal of Family Issues*, 19, 123-139.
- O'Brien, M., Margolin, G., John, R.S. & Krueger, L., (1991). Mothers' and sons cognitive and emotional reactions to simulated marital and family conflict. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59(5), 692-703.
- O'Hearn, G., Margolin, G. & John, R.S, (1997) Mother's and father's reports of children's reactions to naturalistic marital conflict. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 36 (10), 1366-1373.
- Oppawsky, J., (2000). Parental bickering, screaming and fighting: Etiology of the most negative effects of divorce on children from the view of the children. *Journal of Divorce and Remarriage*, 32(3-4) 141-147.
- Öz, İ.P., (1999). *The relationship between children's adjustment problems and their perceptions of marital conflict*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

- Papp, L.M, Cummings, E.M, Schermerhorn, A.C., (2004). Pathways among marital distress, parental symptomatology, and child adjustment. *Journal of Marriage And The Family* 66 (2): 368-384.
- Profeta, Y., (2002). Çocuğun davranış problemleri ile ebeveyn çatışmasını algılayışı Arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ramos, M.C., Guerin, D.W., Gottfried, A.W., Bathurst, K., Oliver, P.H., (2005). Family conflict and children's behavior problems: The moderating role of child temperament. *Structural Equation Modeling-a Multidisciplinary Journal*, 12 (2):278-298.
- Richmond, M.K, & Stocker, C.M. (2003). Siblings' differential experiences of marital conflict and differences in psychological adjustment. *Journal of Family Psychology*, 17(3), 339-350.
- Rogers, M.J. & Holmbeck, G. N., (1997). Effects of interparental aggression on children's adjustment: The moderating role of cognitive appraisal and coping. *Journal of Family Psychology* 11(1), 125-130.
- Shek, D.T.L, (2002). Family functioning and psychological well-being, school adjustment, and problem behavior in Chinese adolescent girls experiencing economic disadvantage. *Family Therapy*, 29(1), 33-48.
- Sternberg, K.J, Baradaran, L.P, Abbott, C.B, Lamb, M.E. & Guterman, E., (2006). Type of violence, age, and gender differences in the effects of family violence on children's behavior problems: A mega-analysis. *Developmental Review* 26 (1): 89-112.
- Strassberg, Z., Dodge, K.A., Bates, A. & Pettit, G.S., (1992). The longitudinal relation between parental conflict strategies and children's sociometric standing in kindergarten. *Merrill-Palmer Quarterly*, 38(4), 477-493.
- Stocker, C.M. & Youngblade, L., (1999). Marital conflict and parental hostility: Links with children's sibling and peer relationships. *Journal of Family psychology*, 13(4) 598-609.
- Şendil, G., (2003). Çocukların evlilik çatışmasını algılayışı, *İ. Ü. Psikoloji Çalışmaları*, 23, 113-145.
- Şendil, G. & Kızıldağ, Ö., (2004). Çocuk ve ergenlerde ebeveyn evlilik çatışması algısı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10, 58-66.
- Şirvanlı, D., (1999). Eşler arası çatışma ve boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri: Davranış ve uyum problemleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*; 6(1).
- Uz, Ç., (1989). *Aile içindeki şiddetin çocuk üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış yüksek Lisans tezi. Ege Üniversitesi.